

PAROHIA PÂNGĂRĂCIOR ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Daniel PAVĂL¹

Cuvinte cheie: parohie, casă parohială, biserică, prozelitism

Keywords: parish, rectory, church, proselytism

Parohia Pângărăcior a luat ființă, în baza Decretului Regal nr. 8892 din 1 ianuarie 1924², fiind o parohie mică, alcătuită din două sate: Pângărăcior și Scăricica la care se adăuga și Sanatoriul Bisericiani.

La începutul existenței ei, noua parohie a avut de suferit de pe urma fluctuației personalului. Astfel, în aprilie 1925, ca preot paroh era un anume V. Coroamă, în vreme ce, în luna septembrie al aceluiași an, apare un ieromonah, Casian Cojoc³. Nu avem informații despre originea acestor slujitori.

La data de 8 februarie 1928, un consilier referent de la Mitropolia Moldovei și Sucevei scria protopopului Circumscripției I Piatra-Neamț, că a hirotonit preot și numit paroh, cu începere de la 1 februarie, la parohia Pângărăcior, pe seminaristul Vasile D. Galinescu, absolvent cu diplomă al Seminarului Sfântul Gheorghe din Roman, cerându-i protopopului să-l instaleze el pe noul paroh, „invitând autoritățile locale și dând acestui prilej un fast deosebit”⁴.

Noul paroh își concentrează eforturile asupra reparării șurii bisericii și construirea unei case parohiale. În acest scop, el a solicitat sprijinul directorului Cooperativei „Albina” – Tarcău, care s-a dovedit extrem de receptiv, dăruind în acest scop 4,5 m cubi de chereștea.⁵

Se pare că acest material a fost utilizat doar pentru repararea șurii, de vreme ce, un an mai târziu, pe 8 iunie 1929, preotul, epitropii și membrii consiliului parohial, s-au adresat președintelui aceleiași societăți cooperative, solicitându-i să le dea gratuit 15.000 de dranițe, 20 metri cubi piloți și 20 de metri cubi de chereștea pentru construirea unei case parohiale, de care era mare nevoie, preotul stând cu chirie, într-o casă improprie, aflată la mare distanță de biserică⁶.

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Neamț, PIATRA-NEAMȚ.

² SJAN Neamț, fond Parohia Pângărăcior, dosar 14/1937, f. 24.

³ *Ibidem*, , dosar 1/1925, f. 22v. și f. 28.

⁴ *Ibidem*, dosar 2/1928, f. 63.

⁵ *Ibidem*, dosar 3/1928, f. 4.

⁶ *Ibidem*, dosar 5/1929, f. 8.

Câteva luni mai târziu, pe 24 septembrie, preotul mulțumea directorului cooperativei pentru ajutorul acordat constând în 65,52 metri cubi de cherestea, în valoare de 30.508 lei⁷.

Pe 10 iunie 1929, preotul se adresează administratorului fabricii Straja a Societății Goetz „Foresta” Tarcău, solicitându-i un vagon de țănduri, necesar pentru a face gardul la pământul parohiei, având în acest sens și aprobarea Societății Albina, pentru transportarea platformei⁸. Pe 22 aprilie 1930, preotul mulțumea directorului Societății Cooperativei Albina, Tarcău pentru donarea unui vagon de țănduri și piloți în valoare de 3575 de lei pentru casa parohială⁹, ceea ce presupune că rugămintea fusese îndeplinită.

Aceste ajutoare erau cu atât mai prețioase cu cât situația financiară a bisericii era precară în condițiile în care singurul venit pe care îl avea biserica era cel provenit din vânzarea lumânărilor de ceară curată, achiziționate de la Societatea „Lumina” din Piatra-Neamț, și care în acest an se ridica la suma de 2.300 de lei, cheltuiți integral pe probleme administrative și pe achiziționarea de reviste bisericești¹⁰.

Nici din partea credincioșilor nu se putea aștepta vreun ajutor financiar, populația fiind în general săracă. Pe 28 iulie 1929, preotul a convocat membrii consiliului parohial și pe epitropi pentru a lua în discuție un ordin al chiriarhului prin care se pune în vedere ca fiecare persoană să contribuie cu 10-20 de lei anual pentru folosul bisericii. În cadrul ședinței, cei 3 epitropi și cei 7 membri ai consiliului parohial, au hotărât să nu se introducă această contribuție întrucât banii sunt greu de strâns și locuitorii s-ar opune, ci atunci când va fi nevoie de reparații la biserică sau de cumpărat anumite odoare vor contribui cu toții¹¹.

Pe data de 2 iunie 1929, s-a format comitetul pentru construcția casei parohiale, iar pe 23 martie 1930, s-a tocmit un maistru pentru construirea casei. Aceasta s-a obligat să dea casa la cheie, folosind cuiele lui, urmând ca fierăria s-o dea comitetul. Suma totală era de 32.000 de lei, materialul urma să fie din brad iar acoperișul din draniță, acesta fiind donat tot de către cooperativa Albina, fondurile necesare să fie strânse de la enoriași¹².

Construcția casei parohiale a durat doi ani, fiind terminată în anul 1932.

În creionarea unei imagini a efortului financiar depus de comunitate pentru construirea casei parohiale, trebuie menționat că veniturile bisericii pe acel an au fost de 1800 de lei. Suma cea mai mare, de 900 de lei, provenea din vânzarea lumânărilor de ceară, urmat de venitul de la pangar, de 600 de lei și cel de la cutia milei, de 300 de lei. Acest fond însă nu era destinat cheltuielilor materiale ale bisericii, ci avea alte destinații precise: 180 de lei (adică 10%) mergea la fondul parohial, 180 de lei (tot 10%), mergea la fondul bisericesc, 540 de lei erau destinați cheltuielilor necesare la serviciul divin precum vin,

⁷ *Ibidem*, f. 18.

⁸ *Ibidem*, f. 5.

⁹ *Ibidem*, dosar 7/1930, f. 6.

¹⁰ *Ibidem*, dosar 4/1929, f. 18v și 19.

¹¹ *Ibidem*, dosar 5/1929, f. 7.

¹² *Ibidem*, dosar 7/1930, f. 8.

prescură, tămâie, 300 de lei constituiau cheltuielile de cancelarie, 290 de lei era plata pentru reviste și cărți, iar 310 lei, contravaloarea revistelor *Mitropolia Moldovei* și *Biserica Ortodoxă Română*¹³.

După terminarea casei parohiale preotul trece la îndeplinirea următorului obiectiv. Pe 25 august 1935, enoriașii parohiei Pângărăcior, întruniți în biserica cu hramul „Înălțarea Domnului”, au hotărât constituirea comitetului de construcție al noii biserici de la Pângărăcior. Președinte de onoare a fost ales inspectorul general al Mitropoliei, Gh. Minescu, președinte activ, inginerul C. Turcan, vice-președinte Scarlat Orzescu, primarul comunei Pângărați, epitrop al parohiei Pângărăcior, Ion Văideanu și casier Ilie Țenea¹⁴.

Între timp, biserica se întărea și din punct de vedere al personalului auxiliar. Alături de vechiul cântăreț, Leon Orzescu, care funcționa la biserică încă de la înființarea parohiei, la 1 februarie a fost transferat aici și al doilea cântăreț al bisericii, Ioan Topliceanu¹⁵.

Preotul Vasile Galinescu nu a apucat să se bucure prea mult de noua casă parohială și nici nu a apucat să vadă finalizată noua biserică, deoarece acesta se va permuta, la cererea lui, din interese de familie, în parohia Buhalnița, aceasta constituind un indiciu privind originea sa. Pe 9 decembrie 1936, protoiereul de Piatra-Neamț hirotonea pe noul preot al parohiei Pângărăcior, Nicolae Capșa¹⁶. Acesta va sta foarte puțin, întrucât pe 13 iunie 1937, în locul lui era hirotont ca preot paroh Vasile Ghelasă. Acesta se născuse pe data de 4 februarie 1907, era licențiat în teologie, fusese numit, pe 1 august 1932, paroh al parohiei Șirăuții de jos din județul Hotin, iar pe 1 martie 1937 a fost transferat la parohia Pângărăcior¹⁷. Cu ocazia hirotonirii, protoiereul a constatat că locuitorii din Pângărăcior erau nemulțumiți de faptul că s-a luat din grija preotului Sanatoriul Bisericiani¹⁸.

Pe data de 16 februarie 1937, Mitropolia anunța pe protoiereul Circumscripției I Piatra-Neamț că începând cu data de 1 martie 1937, a numit ca preot slujitor la Mănăstirea Bisericiani și la Sanatoriul T.B.C de la Bisericiani pe ieromonahul Nicanor Vlădeanu, suplinitor la Izvorul Alb din parohia Secu-Buhalnița. Mitropolitul a format și un comitet alcătuit din protoiereu, medicul-șef al sanatoriului, primarul comunei Pângărați și starețul mănăstirii Bistrița autorizat să administreze fondurile¹⁹. Decizia a stârnit nemulțumire din partea credincioșilor care s-au trezit peste noapte văduviți de componenta cea mai importantă a parohiei lor. Semnificativ în acest sens, este faptul că pe data de 10 aprilie, Farcaș Grigore, epitrop și casier al parohiei Pângărăcior își înaintează demisia, nemulțumit că parohiei i s-a luat sanatoriul, care asigura puținul venit al bisericii și al

¹³ *Ibidem*, dosar 9/19132, f. 15 v, 16.

¹⁴ *Ibidem*, dosar 13/1936, f. 40.

¹⁵ *Ibidem*, dosar 14/1937, f. 50v.

¹⁶ *Ibidem*, dosar 13/1936, f. 65.

¹⁷ *Ibidem*, dosar 14/1937, f. 50v.

¹⁸ *Ibidem*, f. 20.

¹⁹ *Ibidem*, f. 6.

preotului²⁰. Se pare că preotul a cerut revenirea la situația anterioară dar la 22 aprilie 1937, Mitropolia i-a răspuns că nu revine asupra acestei dispoziții ca spitalul Bisericiani să fie îngrijit cu cele religioase de către un preot-călugăr²¹.

Tensiunile au izbucnit cu mare intensitate în data de 9 ianuarie 1938, cu ocazia întrunirii Adunării Parohiale Electorale. Convocată în casa de prăznuire a bisericii, sub președinția preotului paroh, adunarea trebuia să procedeze la alegerea consiliului parohial și a epitropilor bisericești. Înainte însă de a se trece la vot, s-a dat cuvântul notabilităților parohiei, formate din învățător, un avocat, un notar, care au arătat că fără știrea consiliului și a enoriașilor, parohia le-a fost ciuntită, iar Adunarea era rugată să nu procedeze la alegerea consiliului și epitropilor, până ce parohia nu va fi reîntregită. Preotul Vasile Ghelasă, i-a întrerupt de mai multe ori pe vorbitori declarându-se contra părerilor exprimate de aceștia, cerând cu insistență ca Adunarea să procedeze la alegerea consiliului și epitropilor pentru a nu se depăși ordinea de zi. Adunarea parohială, în unanimitate, a admis însă punctul de vedere exprimat de către vorbitori și a hotărât să amâne alegerile până după întregirea parohiei²².

În ciuda acestei situații neplăcute, de care în fond nu era nimeni vinovat, credincioșii continuă să sprijine biserica cu cele necesare. Pe 26 noiembrie 1938 preotul raporta Protoieriei Circumscripției I Piatra-Neamț, că în cursul acestui an, biserica a fost înzestrată cu următoarele obiecte de cult și îmbunătățiri: două felinare pentru înmormântare în valoare de 7000 de lei, un prapur pentru înmormântare de 3000 de lei, o cruce de 500 de lei, două candelor noi la catapeteasmă de 3000 de lei, un serviciu aurit de 3500 de lei, patru policande de alamă de 13.400 de lei, un aghiazmatar de 500 de lei, materiale și reparații la casa de prăznuire în valoare de 2.900 de lei, și diferite cărți în valoare de 700 lei. Deci un total de 34.500 de lei. Sumele pentru acoperirea acestor cheltuieli au fost strânse în parte prin contribuția benevolă a enoriașilor acestei parohii, de către un comitet în frunte cu preotul, iar cea mai mare parte au fost colectate prin chetele organizate de către Scarlat Orzescu, administratorul Cooperăției Forestiere Albina și epitrop-casier al bisericii²³.

Între timp, lucrurile mergeau într-o direcție favorabilă și sub aspectul jurisdicției parohiei. Probabil pentru a mai detensiona situația ce risca să devină explozivă, protoieria Piatra-Neamț a făcut demersuri pe lângă Mitropolie în vederea acordării unor compensări pe seama parohiilor vecine în locul sanatoriului pierdut. Demersurile au fost încununate de succes, deoarece pe 5 decembrie 1938, Mitropolia a comunicat protoieriei că – sub rezerva ratificării Adunării eparhiale – s-a aprobat modificarea delimitării propusă în vederea întregirii parohiei Pângărăcior în felul următor: din parohia Pângărați Stejaru, se treceau parohiei Pângărăcior circa 60 de case vecine hotarului de până acum până la

²⁰ *Ibidem*, f. 24.

²¹ *Ibidem*, f. 11.

²² *Ibidem*, dosar 15/1938, f. 3-3v.

²³ *Ibidem*, f. 56.

șoseaua comunală și pe șoseaua națională până la Fabrica de Cherestea „Doamna”, iar din parohia Vaduri se dădeau circa 30 de case situate în porțiunea de la Podul de Fier și până la halta de cale ferată a Societății „Albina”²⁴. Anul 1938 se dovedise așadar, favorabil pentru parohie.

Într-o informare trimisă pe 30 ianuarie 1939 către Mitropolie, preotul dădea câteva date esențiale privind parohia sa proaspăt rotunjită: parohia Pângărăcior era acum formată din satul Pângărăcior și o parte din satele Vaduri și Pângărați. Din punct de vedere al situației demografice, parohia cuprindea 300 de familii cu 1200 de suflete repartizate în felul următor: Pângărăciorul – 193 de familii, Vaduri – 36 de familii și Pângărați – 71 de familii. Biserica, având hramul „Înălțarea Domnului”, a fost construită de enoriași în anul 1902, este din lemn și se află în stare bună. Averea imobilă a bisericii, era formată din o casă parohială din lemn, construită în anul 1932 de către enoriași cu concursul Societății forestiere „Albina” din Tarcău, în stare bună, iar din punct de vedere al proprietății funciare, dispunea de 8 ha de pământ fânaș, teren situat în vatra satului, dat spre folosința clerului²⁵.

Firește că această îmbogățire a parohiei pe seama celor vecine, în urma unei decizii administrative pe cât de intempestive pe atât de bulversante, a creat o stare de animozitate între preoții vecini. Pe 5 martie 1940, preotul Ghelasie aducea la cunoștința părintelui protoieru un incident neplăcut, care s-a produs atunci când un enoriaș din Vaduri, dar care acum aparținea de Pângărăcior, a vrut să-și înmormânteze un copil decedat în cimitirul parohiei Vaduri. Preotul de la Pângărăcior i-a propus părintelui copilului să-l invite și pe preotul de la Vaduri, dar acesta a răspuns negativ, avertizând totodată că în biserica de la Vaduri nu intră nimeni și că nu poate pune la dispoziție nici clopotele, nici prapurile. Ajuns la Vaduri, preotul a găsit porțile de la intrarea în cimitirul din curtea bisericii încuiate, iar după o așteptare penibilă, i s-a permis accesul în curte, a oficiat prohodul la mormânt, fără a mai introduce mortul în biserică și fără a se mai trage clopotele²⁶.

Pe fondul complicațiilor legate de construcția noii biserici precum și a celor generate de fluctuația de personal, a apărut și o problemă de ordin spiritual: profitând de concentrarea preoților parohi pe probleme de ordin administrativ, în parohie și-au făcut apariția grupările heterodoxe și în special cele ale mișcării adventiste. Deja în 1936 preotul scria Protoieriei I Piatra-Neamț că a încercat ca împreună cu preotul paroh de la Pângărați, să-i atragă pe adventiști la biserică dar toate eforturile au fost zadarnice²⁷. În fața acestui eșec, un an mai târziu, în 1937, va încerca să tranșeze această problemă prin forță, solicitând șefului postului Pângărați să cerceteze la fața locului mișcarea sectară din această parohie, să fie închisă casa de rugăciuni a adventiștilor, unde veneau atât

²⁴ *Ibidem*, f. 63.

²⁵ *Ibidem*, 16/1939, f. 7.

²⁶ *Ibidem*, dosar 17/1940, f. 5.

²⁷ *Ibidem*, dosar 13/1936, f. 29.

credincioși din localitate cât și locuitori de prin satele vecine²⁸. Probabil că recursul la autorități s-a dovedit ineficient, poate chiar contraproductiv, iar preotul a schimbat modul de abordare a acestei probleme. Într-un raport trimis pe 24 iulie 1939 protoieriei, preotul menționa cele câteva măsuri luate: în afară de contrapropaganda pe care o face prin predicile rostite în biserică al căror caracter este strict misionar, începând din ziua de duminică 9 iulie, în fiecare duminică, la orele 4 p.m., el ține în școala din Pângărăcior, în mod regulat, ședințe misionare cu explicarea textelor din Sfânta Scriptură care sunt atacate de sectari. De asemenea, s-a înțeles cu preoții din parohiile Pângărați și Oanțu spre a pune bazele unei asociații antisectare care va lucra intens până la stăvilirea definitivă a flagelului ce bântuia comuna²⁹. În acel an, în parohie erau 10 familii de adventiști.

În concluzie, din punct de vedere material și spiritual, mulțumită eforturilor constante și conjugate ale credincioșilor și al preoților și în ciuda unei fluctuații de personal destul de accentuată, parohia Pângărăcior va intra destul de întărită în vâltoarea celui de-al doilea război material.

THE PARISH OF PÂNGĂRĂCIOR IN THE INTERWAR PERIOD

(Abstract)

The study aims to reconstruct in general terms, based on the relatively few preserved documents, the history of this parish, located in the commune of Pângărați.

The aridity of the preserved documents, most of which are of a financial-accounting nature, gives a glimpse of the difficulties that the small community of believers had to face, who were not spared by any of the hardships of the interwar period, from the effects of the economic crisis to sectarian proselytism.

²⁸ *Ibidem*, dosar 14/1937, f. 27.

²⁹ *Ibidem*, dosar 16/1939, f. 66.